

รายงานบทวิเคราะห์ การจัดทำสัญญาการค้าเสรีที่เกี่ยวข้องกับ เศรษฐกิจการแรงงานระหว่างประเทศ

ไตรมาสที่ 4/2566

(ตุลาคม - ธันวาคม 2566)

กองเศรษฐกิจการแรงงาน สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน

บรรณาธิการแถลง

กองเศรษฐกิจการแรงงาน กลุ่มงานนโยบายเศรษฐกิจการแรงงานระหว่างประเทศ ได้จัดทำรายงานบทวิเคราะห์การจัดทำสัญญาการค้าเสรีที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการแรงงานระหว่างประเทศ ในหัวข้อเรื่อง การค้าและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในมิติด้านแรงงาน: ความพร้อมของไทยเพื่อรองรับการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีระหว่าง ไทย – สหภาพยุโรป โดยจะเป็นการนำเสนอเนื้อหาต่อเนื่องตั้งแต่รายงานฉบับนี้ คือ ไตรมาส 4/2566 (ตุลาคม – ธันวาคม 2566) จนถึงฉบับประจำไตรมาส 3/2567 (กรกฎาคม – กันยายน 2567) รวมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงวิชาการ เพื่อเตรียมความพร้อมและการกำหนดท่าทีของประเทศไทย ในการรองรับการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีระหว่าง ไทย – สหภาพยุโรป ในมิติด้านแรงงาน

สำหรับในไตรมาส 4/2566 (ตุลาคม – ธันวาคม 2566) นี้จะนำเสนอเป็น ตอนที่ 1: ที่มาและความสำคัญของการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีระหว่าง ไทย – สหภาพยุโรป มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอข้อมูลและบทวิเคราะห์เกี่ยวกับเนื้อหาข้อตกลงการค้าเสรีฯ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในมิติด้านแรงงาน เนื่องจากแรงงานถือเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตสินค้าและบริการ ประเด็นแรงงานจึงเป็นปัญหาในมิติความเชื่อมโยงกับการค้าระหว่างประเทศอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งมักถูกประเทศที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจนำมาใช้เป็นเงื่อนไขในการนำเข้าสินค้าโดยเฉพาะจากประเทศกำลังพัฒนา เพื่อลดความได้เปรียบด้านต้นทุนแรงงานของประเทศกำลังพัฒนา ที่มีค่าจ้างและมาตรฐานแรงงานต่ำกว่าประเทศพัฒนาแล้ว จนกลายเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาตามมา โดยการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีฯ ในครั้งนี้ ถือเป็นกากรกลับมาเริ่มต้นเจรจาใหม่อีกครั้งภายหลังจากที่สหภาพยุโรปเคยชะลอการเจรจาไว้เมื่อปี 2557 ซึ่งเป็นโอกาสที่ไทยจะได้ยกระดับศักยภาพการแข่งขันทางเศรษฐกิจมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มโอกาสการส่งออก การเปิดตลาดใหม่ หรือการขยายตลาดเดิม อย่างไรก็ตาม การฟื้นการเจรจาในครั้งนี้ แม้จะนำพามาซึ่งโอกาสในการกระชับความสัมพันธ์ทางการค้าและเศรษฐกิจ แต่ขณะเดียวกันการเจรจาก็เข้าสู่กระบวนการที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้น สินค้าและบริการ รวมไปถึงกฎหมาย ระเบียบ และการดำเนินงานของไทยภายใต้ประเด็นอื่น ๆ ที่ผนวกอยู่ในข้อตกลง เช่น การค้าและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (แรงงาน สิ่งแวดล้อม) อาจได้รับผลกระทบจากข้อตกลงดังกล่าว เนื่องจากสหภาพยุโรปเป็นกลุ่มประเทศที่ได้รับการยอมรับเรื่องความเคร่งครัดเกี่ยวกับกฎระเบียบและมาตรฐานต่าง ๆ โดยเฉพาะกฎระเบียบที่นำมาใช้กับนโยบายด้านการค้า ดังนั้น ช่วงการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างไทย – สหภาพยุโรป ในขั้นนี้กระทรวงแรงงานควรมีการติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด ตลอดจนผู้แทนกระทรวงแรงงานที่เข้าร่วมในการเจรจาฯ ควรเผยแพร่ข้อมูลความคืบหน้าผลการเจรจาฯ เพื่อให้มีการทำงานในเชิงรุกที่ไม่ใช่เพียงมิติด้านแรงงานระหว่างประเทศ แต่ให้ครอบคลุมถึงมิติความร่วมมือด้านแรงงานอื่นๆ ด้วย เพื่อให้ประเทศได้รับผลประโยชน์สูงสุด

กองเศรษฐกิจการแรงงาน โดยกลุ่มงานนโยบายเศรษฐกิจการแรงงานระหว่างประเทศ หวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ให้กับผู้อ่านได้ทราบข้อมูลด้านสถานการณ์แรงงาน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจการแรงงานและการค้าระหว่างประเทศ รวมถึงเป็นเวทีทางวิชาการแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นระหว่างคณะผู้จัดทำและผู้อ่าน เพื่อให้เกิดการต่อยอดความคิด ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาและการสร้างสรรค์การผลิตผลงานทางวิชาการต่อไป ซึ่งคณะผู้จัดทำยินดีรับข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงรายงานฯ ให้มีคุณภาพที่ดีขึ้นต่อไป

<https://citly.me/KaBxc>

กองเศรษฐกิจการแรงงาน
กลุ่มงานนโยบายเศรษฐกิจการแรงงานระหว่างประเทศ
ธันวาคม 2566

สารบัญ

	หน้า
บรรณาธิการ	1
การค้าและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในมิติด้านแรงงาน: ความพร้อมของไทย เพื่อรองรับการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีระหว่าง ไทย – สหภาพยุโรป ตอนที่ 1: ที่มาและความสำคัญของการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีระหว่าง ไทย – สหภาพยุโรป	
● บทสรุปผู้บริหาร	4
● บทนำ	5
● ที่มาและความสำคัญของการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรี (FTA)	5
● การจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีกับความเชื่อมโยงในประเด็นด้านแรงงาน	8
● ความสัมพันธ์ทางการค้าและความคืบหน้าของการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรี ระหว่าง ไทย – สหภาพยุโรป ในประเด็นด้านแรงงาน	10
● สรุปและข้อเสนอแนะ	11

การค้าและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในมิติฐานแรงงาน: ความพร้อมของไทยเพื่อรองรับ การจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีระหว่าง ไทย - สหภาพยุโรป

Trade, Sustainable Development and Labour Dimension: Thailand's Readiness to Pursue a Prospective Thailand - EU Free Trade Agreement

ตอนที่ 1: ที่มาและความสำคัญของการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรี ระหว่าง ไทย - สหภาพยุโรป

บทสรุปผู้บริหาร

การค้าและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในมิติด้านแรงงาน: ความพร้อมของไทย เพื่อรองรับการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีระหว่าง ไทย - สหภาพยุโรป

การดำเนินการและความคืบหน้าการจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี ไทย - สหภาพยุโรป

ไทยในฐานะประเทศสมาชิกอาเซียนร่วมเจรจา
เขตการค้าเสรีอาเซียน-สหภาพยุโรป
(ASEAN - EU FTA)

พ.ศ.
2550

ทั้งสองฝ่ายประกาศหยุดพักการเจรจา
เนื่องจากเห็นว่าการเจรจามีพัฒนาการ
ค่อนข้างช้า รวมทั้งฝ่าย EU มีปัญหา
การเมืองระหว่างประเทศ

พ.ศ.
2552

EU ปรับแนวทางเป็นการเจรจาในระดับทวิภาคี
กับประเทศสมาชิกอาเซียน 3 ประเทศแรก
ได้แก่ สิงคโปร์ เวียดนาม และไทย

พ.ศ.
2553

ไทยและเริ่มการเจรจา FTA ระหว่างกัน
แต่ด้วยสถานการณ์ทางการเมืองในไทย
EU จึงขอชะลอการเจรจาไว้เมื่อปี 2557

พ.ศ.
2556-57

การพัฒนาทางการเมืองของไทยเริ่มชัดเจน EU
จึงได้มีข้อมติให้ฟื้นความสัมพันธ์ทางการเมือง
กับไทยในทุกกระดับ

พ.ศ.
2560

ภายหลังการเลือกตั้งและการจัดตั้งรัฐบาล
ของไทย คณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป
ด้านการต่างประเทศได้มีมติให้ EUหารือ
เพื่อฟื้นความสัมพันธ์กับไทยในทุกมิติ

พ.ศ.
2562

เมื่อเดือนกันยายน 2566 ณ กรุงบรัสเซลส์
ประเทศเบลเยียม คณะผู้แทนไทยเข้าร่วม
การเจรจาจัดทำ FTA ไทย - สหภาพยุโรป
รอบแรก

พ.ศ.
2566

สำหรับแผนการประชุมครั้งต่อไป ไทยเป็นเจ้าภาพ
จัดการประชุมรอบที่ 2 ในเดือนมกราคม 2567
ณ กรุงเทพมหานคร และกำหนดให้มีการเจรจาอีก
2 รอบในปี 2567 หรืออาจเพิ่มเติมระหว่างรอบ
เพื่อให้สามารถสรุปผลการเจรจาให้ได้ภายในปี 2568

พ.ศ.
2567

การค้าและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในมิติด้านแรงงาน: ความพร้อมของไทยเพื่อรองรับ การจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีระหว่าง ไทย – สหภาพยุโรป

Trade, Sustainable Development and Labour Dimension: Thailand's Readiness to Pursue a Prospective Thailand - EU Free Trade Agreement

ตอนที่ 1: ที่มาและความสำคัญของการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีระหว่าง ไทย – สหภาพยุโรป

บทนำ

เมื่อเดือนมีนาคม 2566 ไทยและสหภาพยุโรปได้ประกาศกลับมาเริ่มต้นเจรจาเพื่อให้บรรลุในการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) ระหว่างกันใหม่อีกครั้ง หลังจากที่หยุดการเจรจาไปเมื่อปี 2557 อันเนื่องมาจากสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศไทย สหภาพยุโรปถือเป็นคู่ค้าสำคัญลำดับที่สี่ของไทย โดยในช่วง 9 เดือนที่ผ่านมา (มกราคม - กันยายน 2566) การค้าระหว่างไทยและสหภาพยุโรปมีมูลค่า 31,762.18 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (1,090,015.10 ล้านบาท) ขยายตัวร้อยละ 2.16 จากปีก่อนหน้า คิดเป็นสัดส่วนการค้ารวมร้อยละ 7.35 ของการค้าทั้งหมดของไทยกับโลก (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2566) ดังนั้น การจัดทำความตกลงการค้าเสรีกับสหภาพยุโรปย่อมส่งผลกระทบต่อโอกาสการส่งออกสินค้าของไทยในบางอุตสาหกรรมที่จะได้รับสิทธิประโยชน์เรื่องการลดอัตราภาษีสินค้านำเข้า เช่น สินค้าในอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ อุปกรณ์รถยนต์ ผลิตภัณฑ์อาหาร เป็นต้น (European Commission, n.d.) แต่ในขณะเดียวกัน สินค้าและบริการ รวมไปถึงกฎหมาย ระเบียบ และการดำเนินงานของไทยภายใต้ประเด็นอื่น ๆ ที่ผนวกอยู่ในข้อตกลง เช่น การค้าและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (แรงงานและสิ่งแวดล้อม) อาจได้รับผลกระทบจากข้อตกลงดังกล่าว เนื่องจากสหภาพยุโรปเป็นกลุ่มประเทศที่ได้รับการยอมรับเรื่องความเคร่งครัดเกี่ยวกับกฎระเบียบและมาตรฐานต่าง ๆ โดยเฉพาะกฎระเบียบที่นำมาใช้กับนโยบายด้านการค้า (Trade Policy)

ดังนั้น รายงานบทวิเคราะห์การจัดทำสัญญาการค้าเสรีที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการแรงงานระหว่างประเทศ ประจำปีไตรมาส 4/2566 (ตุลาคม - ธันวาคม 2566) จึงจัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอข้อมูลและบทวิเคราะห์เกี่ยวกับเนื้อหาข้อตกลงการค้าเสรีระหว่าง ไทย – สหภาพยุโรป (Thailand – EU Free Trade Agreement) ที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในมิติด้านแรงงาน โดยจะได้นำเสนอบทวิเคราะห์และศึกษากรณีของประเทศสิงคโปร์ เวียดนาม และเกาหลีใต้ ที่ได้จัดทำความตกลงการค้าเสรีร่วมกับสหภาพยุโรปไปแล้ว ซึ่งเป็นการนำเสนอบทวิเคราะห์ต่อเนื่องกันไปตั้งแต่ฉบับนี้ คือ ไตรมาส 4/2566 (ตุลาคม - ธันวาคม 2566) จนถึงฉบับประจำปีไตรมาส 3/2567 (กรกฎาคม - กันยายน 2567) รวมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงวิชาการ เพื่อเตรียมความพร้อมและการกำหนดท่าทีของประเทศไทยในการรองรับการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างไทย – สหภาพยุโรปในมิติด้านแรงงาน

ที่มาและความสำคัญของการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรี (FTA)

ในปัจจุบันคงปฏิเสธไม่ได้ว่าในยุคที่นานาประเทศมุ่งยกระดับศักยภาพการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การใช้ข้อตกลงการค้าเสรี จึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพลิกฟื้นเศรษฐกิจและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ไม่ว่าจะเป็นการกระตุ้นตลาดเดิม การขยายตลาดใหม่ หรือการช่วยให้เข้าถึงแหล่งทรัพยากรและวัตถุดิบจากประเทศอื่นทั่วโลก เพื่อตอบสนองความต้องการของภาคการผลิตของประเทศตนเอง จากฐานข้อมูลข้อตกลงการค้าระดับภูมิภาค (Regional Trade Agreements Database) พบว่า ปัจจุบันทั่วโลกมีการจัดทำความตกลงการค้าเสรีที่มีผลบังคับใช้ถึง 594 ฉบับ (ข้อมูล ณ 22 ธันวาคม 2566) (WTO, 2023) และมีกรอบความตกลงที่แตกต่างไปจากอดีตที่ไม่ได้เน้นเฉพาะการเปิดเสรีด้านสินค้า การลดหรือเลิกภาษี และอุปสรรคทางการค้าอื่น ๆ (เชษฐชุตตา เชื้อสุวรรณ, 2549) แต่เป็นการทำข้อตกลงการค้าเสรีที่ครอบคลุมตั้งแต่สินค้า

การบริการ การลงทุน รวมไปถึงการแทรกบทบัญญัติการค้าและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่ครอบคลุมการปฏิบัติตามอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ข้อกำหนดการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

สำหรับประเทศไทยปัจจุบันมีการจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี ทั้งระดับทวิภาคี และระดับกลุ่มภูมิภาค โดยที่มีผลบังคับใช้แล้วมีจำนวน 14 ฉบับ ประกอบด้วย FTAs ระดับภูมิภาคจำนวน 8 ฉบับ และระดับทวิภาคีจำนวน 6 ฉบับ ใน 18 ประเทศคู่ค้า ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มอาเซียน 9 ประเทศ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อินเดีย เปรู ชิลี และฮ่องกง รวมมูลค่าการค้าในปี 2565 ที่ผ่านมาถึง 12.55 ล้านล้านบาท หรือประมาณ 359,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 61 ของการค้าทั้งหมดทั่วโลกกับไทย (นภสร ไกรศิริวุฒิ, 2566) อย่างไรก็ตาม ยังมีการค้าอีกเกือบร้อยละ 40 ที่ประเทศไทยค้าขายกับประเทศที่ไม่ได้มี FTA ด้วย ทำให้การเจรจาจัดทำ FTA กับคู่ค้าใหม่จึงเป็นหนึ่งในนโยบายเร่งด่วนที่ประเทศไทยกำลังพยายามขับเคลื่อนให้บรรลุผลสำเร็จ โดยปัจจุบันประเทศไทยอยู่ระหว่างการเจรจา FTA กับคู่ค้าใหม่หลายฉบับ หนึ่งในนั้นคือสหภาพยุโรปที่ถือเป็นคู่ค้าสำคัญลำดับที่สี่ของไทย โดยความสัมพันธ์ทางการค้าในมุมมองของสหภาพยุโรป ไทยถือเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญและเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สิ่งที่สหภาพยุโรปต้องการจากไทย คือ เสถียรภาพทางการเมือง ความเป็นประชาธิปไตย การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ที่เป็นค่านิยมที่สหภาพยุโรปยึดถือ การมีเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นฐานการลงทุนและตลาดส่งออก และการมีมาตรฐานสินค้าและบริการตามกฎเกณฑ์ของสหภาพยุโรป ตลอดจนทำให้ไทยเป็นสะพานเชื่อมระหว่างสหภาพยุโรปกับอาเซียน (กรมยุโรป, 2565) ดังนั้น การจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีในครั้งนี้ จึงเป็นโอกาสที่ไทยจะได้ยกระดับศักยภาพการแข่งขันทางเศรษฐกิจมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มโอกาสการส่งออก การเปิดตลาดใหม่ และขยายตลาดเดิม การพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจจากการเข้ามาลงทุนของบริษัทสหภาพยุโรปในไทย ซึ่งมีประโยชน์ในแง่การส่งเสริมการถ่ายทอดเทคโนโลยี และทักษะความรู้ต่าง ๆ ในกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มสูง เช่น ยานยนต์สมัยใหม่ การบินและโลจิสติกส์ นวัตกรรมด้านเกษตรและอาหาร ดิจิทัล อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ เป็นต้น (กรมยุโรป, 2565) ทั้งนี้ หากย้อนกลับไปในเดือนพฤษภาคมปี 2550 ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ไทยในฐานะประเทศสมาชิกอาเซียนได้ร่วมเจรจาการค้าเสรีอาเซียน - สหภาพยุโรป (ASEAN – EU FTA) แต่ต่อมาก็ได้หยุดพักการเจรจาไปเมื่อปี 2552 จากปัญหาการเมืองระหว่างประเทศ ระหว่างนั้นสหภาพยุโรปได้มีการปรับแนวทางใหม่เป็นการเจรจาในระดับทวิภาคีกับประเทศไทย แต่ก็ได้ชะลอการเจรจาอีกครั้งในปี 2557 เนื่องจากสถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศไทย จนในปี 2562 คณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรปด้านการต่างประเทศ (Foreign Affairs Council: FAC) ได้มีมติให้เพิ่มพูนความสัมพันธ์กับไทย รวมทั้งให้มีการดำเนินการเพื่อฟื้นการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีกับไทย (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2566) โดยภารกิจดังกล่าวเป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญของกระทรวงพาณิชย์ เพื่อขยายโอกาสทางการค้าทั้งสินค้าและบริการของไทยและการลงทุนกับกลุ่มประเทศในสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นตลาดที่มีศักยภาพและมีกำลังซื้อสูง มีความโดดเด่นด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม สามารถสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้ โดยการดำเนินการที่ผ่านมามีตั้งแต่จุดเริ่มต้นและความคืบหน้าล่าสุดของการเจรจาการค้าเสรีไทย – สหภาพยุโรป สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปการดำเนินการและความคืบหน้าการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรี ไทย – สหภาพยุโรป

ระยะเวลา	การดำเนินการ
พ.ศ. 2550	ไทยในฐานะสมาชิกอาเซียนร่วมเจรจาการค้าเสรีอาเซียน - สหภาพยุโรป (ASEAN - EU FTA)
พ.ศ. 2552	การเจรจาครั้งที่ 7 ณ ประเทศมาเลเซีย ทั้งสองฝ่ายได้ประกาศหยุดพักการเจรจา เนื่องจากเห็นว่าการเจรจามีพัฒนาการค่อนข้างช้า รวมทั้งฝ่ายสหภาพยุโรปมีปัญหาการเมืองระหว่างประเทศ
พ.ศ. 2553	สหภาพยุโรปปรับแนวทางเป็นการเจรจาในระดับทวิภาคีกับสมาชิกอาเซียน โดยประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปได้เห็นชอบอย่างเป็นทางการให้เปลี่ยนแนวทางการเจรจาเป็นแบบทวิภาคีกับประเทศสมาชิกอาเซียน 3 ประเทศแรก ได้แก่ สิงคโปร์ เวียดนาม และไทย

ระยะเวลา	การดำเนินการ
พ.ศ. 2556 - 2557	ไทยและสหภาพยุโรปเริ่มการเจรจา FTA ระหว่างกัน แต่ด้วยสถานการณ์ทางการเมืองในไทย สหภาพยุโรปจึงขอชะลอการเจรจาไว้เมื่อปี 2557
พ.ศ. 2560	การพัฒนาทางการเมือง (Political Roadmap) ของไทยเริ่มชัดเจน สหภาพยุโรปจึงได้มีข้อมติให้ฟื้นความสัมพันธ์ทางการเมืองกับไทยในทุกระดับ และให้คณะกรรมการการยุโรปพิจารณาความเป็นไปได้ในการฟื้นการเจรจา FTA กับไทย
พ.ศ. 2562	ภายหลังจากเลือกตั้งและการจัดตั้งรัฐบาลของไทย คณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรปด้านการต่างประเทศได้มีมติให้สหภาพยุโรปมีการหารือเพื่อฟื้นความสัมพันธ์กับไทยในทุกมิติ รวมถึงการดำเนินการไปสู่การฟื้นการเจรจา FTA ที่มีเป้าหมายสูงและรอบด้านกับไทย
พ.ศ. 2566	- เดือนมีนาคม 2566 ประเทศไทยนำโดยรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ได้หารือกับรองประธานคณะกรรมการยุโรปด้านเศรษฐกิจและกรรมการยุโรปด้านการค้า เพื่อประกาศเริ่มการเจรจา FTA ไทย - สหภาพยุโรป และได้ตั้งเป้าสรุปผลให้ได้ภายในปี 2568
	- เดือนกรกฎาคม 2566 อธิบดีกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ ในฐานะหัวหน้าคณะเจรจา FTA ฝ่ายไทย ได้พบหารือกับผู้อำนวยการสำนักภูมิภาคเอเชียใต้ เอเชียตะวันออก เอเชียใต้ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ของคณะกรรมการยุโรปด้านการค้า หัวหน้าคณะเจรจาฝ่ายสหภาพยุโรป เพื่อเตรียมการประชุมเจรจา FTA ไทย - สหภาพยุโรปรอบแรก ซึ่งจัดขึ้นในเดือนกันยายน 2566 ที่กรุงบรัสเซลส์ และวางแนวทางการเจรจา FTA โดยกำหนดให้มีการประชุม FTA ปีละ 3 รอบ จะสลับกันเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม ทั้งนี้ ที่ประชุมได้ตั้งคณะเจรจากลุ่มย่อย 19 กลุ่ม ประกอบด้วย 1. การค้าสินค้า 2. กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า 3. พิธีการด้านศุลกากรและการอำนวยความสะดวกทางการค้า 4. มาตรการเยียวยาทางการค้า 5. อุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า 6. มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช 7. การค้าบริการและการลงทุน 8. การค้าดิจิทัล 9. การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ 10. ทรัพย์สินทางปัญญา 11. การแข่งขัน 12. รัฐวิสาหกิจ 13. SMEs 14. พลังงานและวัตถุดิบ 15. การค้าและการพัฒนาอย่างยั่งยืน 16. ระบบอาหารที่ยั่งยืน 17. ความโปร่งใส และหลักปฏิบัติที่ดีด้านกฎระเบียบ 18. กลไกระงับข้อพิพาท และ 19. อารัมภบท ข้อบททั่วไป ข้อบทสุดท้าย ข้อบทเชิงสถาบัน และข้อยกเว้น
	- เดือนกันยายน 2566 ณ กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม คณะผู้แทนไทยเข้าร่วมการเจรจาจัดทำ FTA ไทย - สหภาพยุโรป รอบแรก การเจรจาในภาพรวมเป็นไปด้วยดี โดยทั้งสองฝ่ายได้หารือแลกเปลี่ยนข้อเสนอร่างความตกลง และการทำความเข้าใจกับข้อเสนอนโยบายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งวางแผนการทำงานในรอบต่อไป โดยการประชุมครั้งนี้ประกอบด้วยการประชุมระดับหัวหน้าคณะ และการประชุมกลุ่มย่อยระดับผู้เชี่ยวชาญ 19 คณะ ซึ่งมีผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วม เช่น กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการคลัง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงแรงงาน และกระทรวงการต่างประเทศ
พ.ศ. 2567	สำหรับแผนการประชุมครั้งต่อไป ไทยจะเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมรอบที่ 2 ในเดือนมกราคม 2567 ณ กรุงเทพมหานคร และกำหนดให้มีการเจรจาอีก 2 รอบในปี 2567 หรืออาจเพิ่มเติมระหว่างรอบ เพื่อให้สามารถสรุปผลการเจรจาให้ได้ภายใน 2 ปี หรือปี 2568

ที่มา: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2565 และ ผู้จัดการออนไลน์, 2566

การจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีกับความเชื่อมโยงในประเด็นด้านแรงงาน

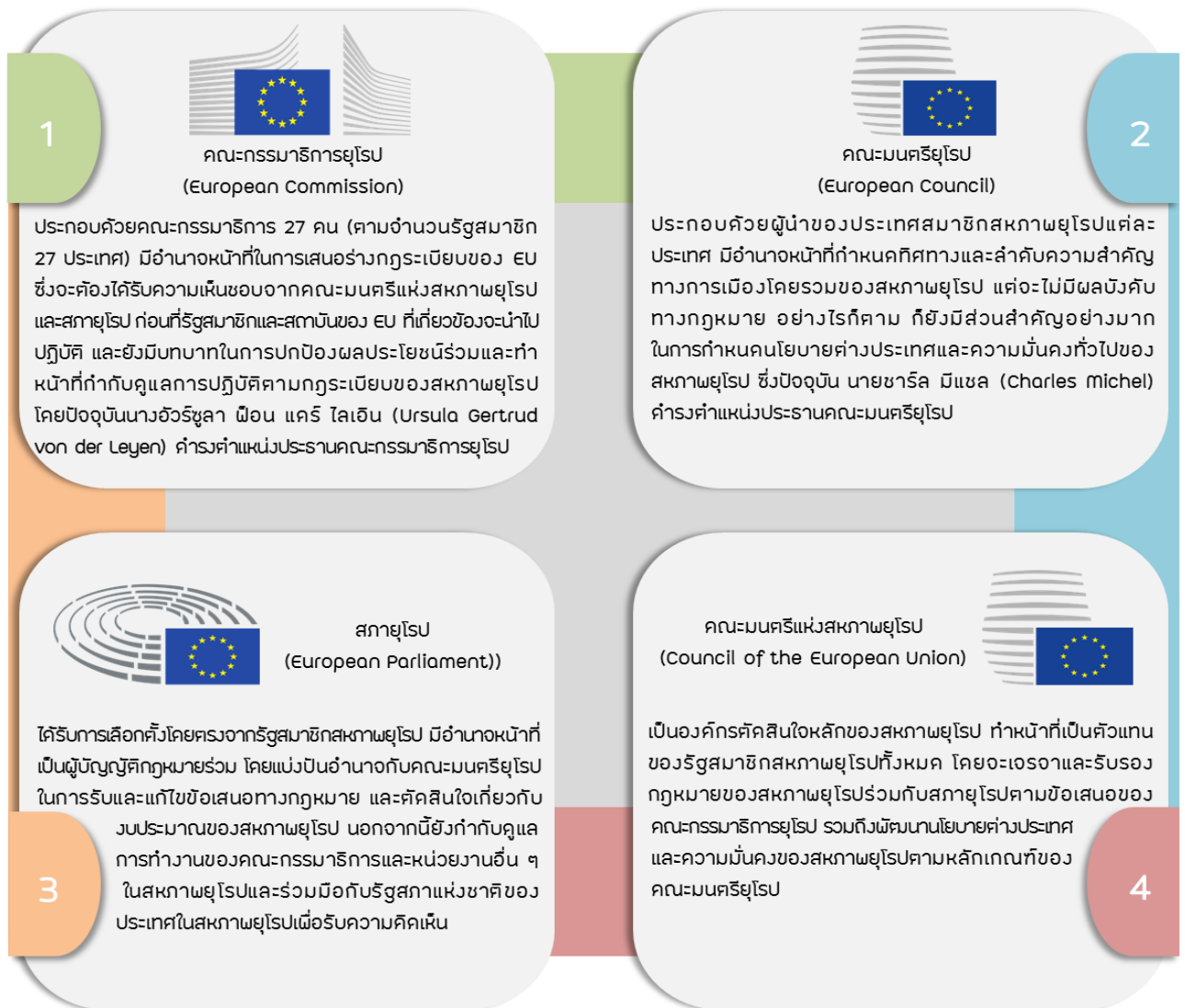
หากย้อนไปในอดีตการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีของนานาประเทศจะมุ่งเน้นไปที่การเปิดเสรีด้านสินค้า บริการ และการลงทุนเป็นหลัก แต่ในระยะหลังนั้นการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีโดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว ได้มีการผนวกเงื่อนไขทางสังคมและการรักษาภาวะแวดล้อม เช่น การคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้ใช้แรงงาน และการควบคุมมลภาวะเข้าไว้ในข้อตกลงด้วย (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2562) เนื่องจากแรงงานถือเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตสินค้าและบริการ ประเด็นแรงงานจึงเป็นปัญหาในมิติความเชื่อมโยงกับการค้าระหว่างประเทศอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ กล่าวคือ เมื่อมีสินค้าส่งออกที่ผลิตจากแรงงานที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานแรงงาน ส่งออกไปยังประเทศนำเข้าที่มีมาตรฐานแรงงานสูง ก็อาจนำไปสู่การแข่งขันและความตกต่ำได้ (นำผึ้ง ทักษณียพิทักษ์กุล, 2560) ซึ่งประเด็นดังกล่าวมักถูกประเทศที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจนำมาใช้เป็นเงื่อนไขในการนำเข้าสินค้าโดยเฉพาะจากประเทศกำลังพัฒนา เพื่อลดความได้เปรียบด้านต้นทุนแรงงานของประเทศกำลังพัฒนา ที่มีค่าจ้างและมาตรฐานแรงงานต่ำกว่าประเทศพัฒนาแล้ว จนกลายเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาตามมา

อย่างไรก็ตาม การหิบบกประเด็นด้านแรงงานเข้ามาเกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ เริ่มเกิดขึ้นในปี 2490 ที่ได้มีการเจรจาจัดทำความตกลงทั่วไปว่าด้วยอัตราภาษีศุลกากรและการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade: GATT) โดยสหรัฐอเมริกาและประเทศในทวีปยุโรป ได้เสนอให้นำประเด็นเกี่ยวกับมาตรฐานแรงงานเข้าร่วมเจรจาเพื่อให้มีผลผูกพันร่วมกับ GATT แต่ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่เห็นว่าความพยายามดังกล่าว เป็นภัยคุกคามต่อเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาที่มีความได้เปรียบทางเศรษฐกิจจากการใช้แรงงานราคาถูก ต่อมาในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2529 – 2536 การเจรจาการค้าพหุภาคีรอบที่ 8 หรือการเจรจาการค้ารอบอุรุกวัย ประเทศสมาชิกได้ตกลงที่จะยกฐานะ GATT ซึ่งเป็นเพียงสัญญาการค้าระหว่างประเทศให้มีฐานะเป็นองค์การระหว่างประเทศ โดยจัดตั้งองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ขึ้นมากำกับดูแลความตกลงต่าง ๆ แทน GATT ซึ่งสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปก็ยังคงผลักดันให้นำเรื่องการคุ้มครองแรงงานเข้าไปสู่การดูแลขององค์การการค้าโลก เพื่อให้มีสภาพบังคับทางการค้ากับประเทศสมาชิก แต่ประเทศสมาชิกที่ส่วนใหญ่เป็นประเทศกำลังพัฒนาลบคัดค้านข้อเสนอดังกล่าว เนื่องจากเห็นว่าไม่ควรมีการนำเรื่องการค้ามาใช้เป็นเครื่องมือในการตอบโต้ทางด้านแรงงาน อีกทั้งหน้าที่ในการดูแลและจัดการเกี่ยวกับมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศ เป็นหน้าที่ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) อยู่แล้ว ในขณะที่องค์การการค้าโลกมีหน้าที่เพียงวางกรอบการค้าระหว่างประเทศสมาชิกให้เท่าเทียมกัน และขยายโอกาสในการเปิดตลาดเท่านั้น ทำให้การจัดทำความตกลงของ GATT หรือ WTO ยังไม่มีการบรรจุเรื่องมาตรฐานแรงงานไว้อย่างชัดเจนแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม การเจรจาการค้าเสรีในระยะหลังนั้น แนวทางการเจรจามีแนวโน้มเปลี่ยนจากแบบพหุภาคีภายใต้กรอบ WTO ไปเป็นการเจรจาความตกลงเสรีในรูปแบบทวิภาคีและแบบรวมกลุ่มทางภูมิภาคมากขึ้น เพื่อให้การกำหนดข้อตกลงระหว่างคู่สัญญาสามารถบังคับได้ง่ายกว่าการเจรจาพหุภาคี (สันตา อุตมะโกคิน, 2553)

สหภาพยุโรป (European Union: EU) เป็นการรวมตัวทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจในลักษณะ “สหภาพเหนือชาติ” หรือ Supranational Institution” ที่ประเทศสมาชิกทั้งหมด 27 ประเทศยินยอมสละอำนาจอธิปไตย ทำให้การกำหนดนโยบายด้านต่าง ๆ ทั้งการค้า เศรษฐกิจและการเมืองมีความเป็นเอกภาพและเป็นหนึ่งเดียว โดยโครงสร้างการทำงานของสหภาพยุโรปประกอบด้วย 4 สถาบันหลัก ที่มีอำนาจและความสำคัญต่อการดำเนินงานของสหภาพยุโรป ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 กลไกการทำงานของสหภาพยุโรป

ที่มา: European Union, n.d.

ในอดีตนโยบายการค้าของสหภาพยุโรปไม่ได้เน้นการทำความตกลงการค้าเสรีรายประเทศมากนัก แต่ให้ความสำคัญอย่างมากกับการเจรจาการค้าในกรอบขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ซึ่งที่ผ่านมาการเจรจารอบโดฮาในปี 2544 ดำเนินไปค่อนข้างช้า เนื่องจากประเด็นการเจรจามีความอ่อนไหวสูง และประเทศสมาชิกก็มีท่าทีแตกต่างกันค่อนข้างมาก ประกอบกับการจะได้ข้อสรุปต้องยึดหลักฉันทามติ จึงทำให้ได้ข้อสรุปค่อนข้างยาก (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2551) จึงเป็นที่มาให้สหภาพยุโรปเริ่มหันไปทำข้อตกลงการค้าเสรีทั้งระดับภูมิภาค (Regionalism) และทวิภาคี (Bilateralism) ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มประเทศ Mercosur (บราซิล อาร์เจนตินา อุรุกวัย และปารากวัย) ประเทศเวียดนาม สิงคโปร์ ฯลฯ รวมถึงประเทศไทย

ที่กำลังอยู่ระหว่างการเจรจาข้อตกลงเขตการค้าเสรีอยู่ในขณะนี้ด้วย โดยมี Directorate General for Trade (DG Trade) ภายใต้คณะกรรมการยุโรปทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสหภาพยุโรปในการเจรจาเพื่อจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีกับประเทศต่าง ๆ และเป็นที่ยอมรับกันว่าสหภาพยุโรปให้ความสำคัญกับกฎระเบียบและมาตรฐานต่าง ๆ ในฐานะผู้ใช้อำนาจเชิงปทัสสถาน (normative power) หรือผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบ (regulator) ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดกรอบกฎหมายและนโยบายของประเทศคู่ค้า โดยเฉพาะประเทศคู่ค้าที่เป็นตลาดเกิดใหม่ (emerging countries) ตัวอย่างที่ชัดเจนในกรณีที่เคยเกิดขึ้นกับประเทศไทยมาแล้ว ได้แก่ การจัดทำหนังสืออย่างเป็นทางการแจ้งเตือน (yellow card) ในการต่อต้านการทำการประมงที่ผิดกฎหมาย หรือ “IUU Fishing” ดังนั้น ในการจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับสหภาพยุโรป จึงมีประเด็นการเจรจาครอบคลุมไปถึงประเด็นการค้าและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Trade and Sustainable Development) ในมิติด้านแรงงาน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การทำประมงอย่างยั่งยืน เป็นต้น

ความสัมพันธ์ทางการค้าและความคืบหน้าของการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีระหว่าง ไทย – สหภาพยุโรป ในประเด็นด้านแรงงาน

การฟื้นฟูการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีไทย – สหภาพยุโรปในครั้งนี้ แม้จะนำพามาซึ่งโอกาสในการกระชับความสัมพันธ์ทางการค้าและเศรษฐกิจ แต่ในขณะเดียวกันการเจรจาก็เข้าสู่กระบวนการที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เรื่องสิ่งแวดล้อม แรงงาน ความยั่งยืน และข้อกำหนดด้านสังคมอื่นๆ เริ่มมีผลอย่างมากต่อการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างสหภาพยุโรปและประเทศไทย โดยในครั้งนี้ได้มีการวางกรอบเจรจาครอบคลุม 19 ประเด็น รวมถึงประเด็นการค้าด้านใหม่ ๆ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ประโยชน์ในภาพรวมสูงสุดกับประเทศ โดยคำนึงถึงระดับการพัฒนาตามหลักการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) มีภูมิคุ้มกันและความพร้อมของกฎหมายภายในประเทศ เพื่อขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุน การลดอุปสรรคและอำนวยความสะดวกทางการค้าและการลงทุน การรักษาสิทธิของรัฐ รวมถึงการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์มาตรฐานสากลและสอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ (ประชาชาติธุรกิจ, 2566)

ภายใต้กรอบการเจรจาดังกล่าวได้มีประเด็น “การค้าและการพัฒนาที่ยั่งยืน (Trade and Sustainable Development : TSD)” เป็นหนึ่งในข้อบทใหม่ที่สหภาพยุโรปใช้ในการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีกับประเทศต่าง ๆ ในระยะหลัง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับมาตรฐานสิ่งแวดล้อมและมาตรฐานแรงงาน โดยข้อบทดังกล่าวได้ถูกกล่าวถึงครั้งแรกในปี 2553 จากการกำหนดยุทธศาสตร์การจัดทำข้อตกลงทางการค้าใหม่ของคณะกรรมการยุโรป ที่พยายามขยายขอบเขตของข้อตกลง นอกเหนือจากโควต้าอัตราภาษี การยกเลิกภาษีศุลกากร หรือการเปิดเสรีตลาดภาคส่วนต่างๆ โดยการกำหนดบรรทัดฐานด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชที่เข้มงวดยิ่งขึ้น และแทรกบทบัญญัติการค้าและการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ครอบคลุมการปฏิบัติตามอนุสัญญาแรงงานระหว่างประเทศ ต่อมาในปี 2565 กรรมการยุโรปเพื่อการค้า นายวัลดีส โดมโบรฟสกีส (Valdis Dombrovskis) ได้นำเสนอแนวทางใหม่เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของบทบัญญัติการค้าและการพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น โดยการยกระดับการบังคับใช้และมาตรการคว่ำบาตรหากไม่ปฏิบัติตามข้อผูกพันด้านแรงงานและสภาพภูมิอากาศที่สำคัญ (European Commission, 2022) โดยข้อตกลงการค้าของสหภาพยุโรปสมัยใหม่ประกอบด้วยกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการค้าและการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังต่อไปนี้ 1) ปฏิบัติตามอนุสัญญาแรงงานระหว่างประเทศ และข้อตกลงด้านสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการเคารพหลักการสำคัญขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) และการดำเนินการตามข้อตกลงปารีสว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างมีประสิทธิภาพ 2) ปกป้องพื้นที่การกำกับดูแลและรักษาสิทธิมากขึ้น 3) บังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมและกฎหมายแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ 4) ไม่เบี่ยงเบนไปจากกฎหมายสิ่งแวดล้อมหรือกฎหมายแรงงาน เพื่อส่งเสริมการค้าหรือการลงทุน เพื่อป้องกันการแข่งขันไปสู่จุดต่ำสุด 5) การค้าทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เช่น ไม้และปลา

6) ต่อสู้กับการค้าที่ผิดกฎหมายในสัตว์และพืชที่ถูกคุกคามและใกล้สูญพันธุ์ 7) ส่งเสริมการค้าที่สนับสนุนการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 8) ร่วมมือกันเพื่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่เศรษฐกิจหมุนเวียนและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และห่วงโซ่อุปทานที่ปราศจากการตัดไม้ทำลายป่า และ 9) ส่งเสริมแนวปฏิบัติเช่นความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

ทั้งนี้ สหภาพยุโรปใช้โอกาสทางการค้าที่เพิ่มขึ้นเพื่อส่งเสริมมาตรฐานแรงงานที่ดีขึ้น ในขณะเดียวกันก็ป้องกันไม่ให้ “การแข่งขันไปสู่จุดต่ำสุด” โดยในข้อตกลงทางการค้าล่าสุดสหภาพยุโรปกำหนดให้คู่ค้าเคารพและปฏิบัติตามอนุสัญญาพื้นฐานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศว่าด้วย

- 1) เสรีภาพในการสมาคมและการรวมตัวและเจรจาต่อรองร่วม
- 2) การขจัดแรงงานบังคับหรือแรงงานบังคับทุกรูปแบบ
- 3) การขจัดรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก
- 4) การจัดการเลือกปฏิบัติการทำงานและอาชีพ

สำหรับประเทศกำลังพัฒนาที่ได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรของสหภาพยุโรป จะต้องนำอนุสัญญาพื้นฐานทั้งสิ้นไปปฏิบัติด้วย

สรุปและข้อเสนอแนะ

ปฏิเสธไม่ได้ว่าการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีเป็นแรงผลักดันสำคัญสำหรับการเติบโตอย่างยั่งยืนตามเป้าหมายการพัฒนาของสหประชาชาติทั้งในสหภาพยุโรปและประเทศไทย ที่มีความพยายามในการขับเคลื่อนความเป็นหุ้นส่วนที่เท่าเทียมในประเด็นที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการช่วยแก้ไขอุปสรรคทางการค้า การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ตลอดจนการยกระดับทักษะแรงงานในอุตสาหกรรม ทำให้เกิดการจ้างงานมากขึ้น โดยจะเห็นได้ว่าเรื่องแรงงานได้ถูกนำมาเชื่อมโยงกับประเด็นด้านการค้าระหว่างประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น ช่วงการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างไทย – สหภาพยุโรป ในขั้นนี้กระทรวงแรงงานควรติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด ตลอดจนผู้แทนกระทรวงแรงงานที่เข้าร่วมในการเจรจา ควรเผยแพร่ข้อมูลความคืบหน้าผลการเจรจา เพื่อให้มีการทำงานในเชิงรุกที่ไม่ใช่เพียงมิติด้านแรงงานระหว่างประเทศ แต่ให้ครอบคลุมถึงมิติความร่วมมือด้านแรงงานอื่นๆ ด้วย เพื่อให้ประเทศได้รับผลประโยชน์สูงสุด

เอกสารอ้างอิง

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, (2551). การเจรจารอบโดฮา. สืบค้น 28 ตุลาคม 2566, จาก <https://edoc.parliament.go.th/getfile.aspx?id=576170&file=01+%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%80%E0%B8%88%E0%B8%A3%E0%B8%88%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%AD%E0%B8%9A%E0%B9%82%E0%B8%94%E0%B8%AE%E0%B8%B2.pdf&download=1>

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, (2562). เกี่ยวกับ FTA. สืบค้น 23 ตุลาคม 2566, จาก <https://www.dtn.go.th/th/content/categories/detail/id/28/cid/825/iid/3914>

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, (2565). ข้อมูลเรื่องการค้าและสิ่งแวดลอม. สืบค้น 1 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://www.dtn.go.th/th/file/get/file/1.202208186cde7a6725013423e134f1876be66e8a091529.pdf>

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, (2565). FTA ไทย-สหภาพยุโรป (ความเป็นมา/การดำเนินการ). สืบค้น 18 ตุลาคม 2566, จาก <https://www.dtn.go.th/th/content/categories/detail/id/28/cid/838/iid/10981>

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, (2566). ความสัมพันธ์ทางการค้าไทย-สหภาพยุโรป. สืบค้น 16 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://www.dtn.go.th/th/file/get/file/1.20230905fd8e3bc18a8ef0a8993bed45ee0412a4153625.pdf>

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, (2566). ภาพรวมสถานะการเจรจาจัดทำ FTA ของไทย (ณ กันยายน 2566). สืบค้น 21 ตุลาคม 2566, จาก <https://www.dtn.go.th/th/content/categories/detail/id/28/cid/825/iid/12431>

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, (2566). “ภูมิธรรม” คุยกุดอียู สานสัมพันธ์ทางการค้า ผลักดันการเจรจา FTA การปฏิบัติตามกฎระเบียบการค้าใหม่ๆ. สืบค้น 15 ธันวาคม 2566, จาก <https://www.dtn.go.th/th/content/category/detail/id/22/iid/12514>

กรมยุโรป, (2565). กระทรวงพาณิชย์ เดินหน้าเจรจาจัดทำความตกลงการค้าเสรี ระหว่างไทยกับสหภาพยุโรป เพิ่มสัดส่วนการค้า. สืบค้น 18 ตุลาคม 2566, จาก <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG230216105903730>

กรมยุโรป, (2565). ไทย-สหภาพยุโรป FTA: ความหวังสดใส ท่ามกลางความผันผวนของเศรษฐกิจโลก. สืบค้น 9 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://edoc.parliament.go.th/getfile.aspx?id=576170&file=01+%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%AD%E0%B8%9A%E0%B9%82%E0%B8%94%E0%B8%AE%E0%B8%B2.pdf&download=1>

กรมยุโรป, (2565). สหภาพยุโรป (The European Union - EU). สืบค้น 15 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://europetouch.mfa.go.th/th/content/89715-%E0%B8%AA%E0%B8%AB%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%9E%E0%B8%A2%E0%B8%B8%E0%B9%82%E0%B8%A3%E0%B8%9B-the-european-union-eu?page=5d6ac39e15e39c3f300018dd&menu=5dc144e7e76fc740ee44d222>

เชษฐชุตตา เชื้อสุวรรณ, (2549). FTA: ประโยชน์หรือผลกระทบ. สืบค้น 13 ตุลาคม 2566, จาก https://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/april_june_06/april_june_06/Executive%20Journal_26-32.pdf

ผู้จัดการออนไลน์, (2566). ไทย - อียูเคาะกรอบเจรจา FTA ปีละ 3 รอบ อียูเริ่มก่อน ก.ย.นี้. สืบค้น 9 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://mgronline.com/business/detail/9660000065375>

ผู้จัดการออนไลน์, (2566). ถก FTA ไทย-อียูรอบแรกเริ่มต้นสวย แลกเปลี่ยนข้อเสนอ วางแผนเจรจา. สืบค้น 9 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://mgronline.com/business/detail/9660000086822>

นภสร ไกรศิริวุฒิ, (2566). กระทรวงพาณิชย์ เดินหน้าเจรจาจัดทำความตกลงการค้าเสรีระหว่างไทยกับสหภาพยุโรป เพิ่มสัดส่วนการค้า. สืบค้น 17 ตุลาคม 2566, จาก <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG230216105903730>

น้ำผึ้ง ทศนัยพิทักษ์กุล, (2560). มาตรฐานแรงงานกับการค้าระหว่างประเทศ. สืบค้น 25 ตุลาคม 2566, จาก https://www.itd.or.th/itd-data-center/article_labor-international-trade/

ประชาชาติธุรกิจ, (2566). คิกออฟเจรจา FTA ไทย-อียู คู่แข่งนำหน้า-อังกฤษไม่อยู่ในตลาด. สืบค้น 30 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://www.prachachat.net/economy/news-1207063>

ลันตา อุตมะโกคิน, (2553). โอกาสของแรงงานไทยกับการพัฒนามาตรฐานแรงงาน ภายใต้การเจรจาความตกลงการค้าเสรี. สืบค้น 25 ตุลาคม 2566, จาก https://www.senate.go.th/assets/portals/93/fileups/272/files/S%E0%B9%88ub_Jun/3journal/b126%20jul_7_6-2.pdf

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, (2557). มาตรฐานแรงงานกับการค้าเสรี. สืบค้น 19 ตุลาคม 2566, จาก <https://tdri.or.th/2014/04/labour-and-free-trade/>

อาจารย์ ถาวรมาศ, (2560). ยุโรปกับการค้าเสรี และ FTA. สืบค้น 21 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://thestandard.co/insighteurope-fta/>

Commerce News Agency, (2566). เตรียมต้อนรับ FTA ใหม่ 3 ฉบับ. สืบค้น 17 ตุลาคม 2566, จาก <https://www.commercenewsagency.com/columnist/6406>

European Commission, (n.d.). Commission unveils new approach to trade agreements to promote green and just growth. สืบค้น 7 ธันวาคม 2566, จาก https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_3921

European Commission, (n.d.). EU trade relations with Thailand. Facts, figures and latest developments. สืบค้น 11 ธันวาคม 2566, จาก https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/thailand_en

European Commission, (n.d.). EU-Thailand agreement. สืบค้น 18 ตุลาคม 2566, จาก https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/thailand/eu-thailand-agreement_en

European Commission, (n.d.). Labour rights. สืบค้น 13 ธันวาคม 2566, จาก https://policy.trade.ec.europa.eu/development-and-sustainability/sustainable-development/labour-rights_en

European Commission, (n.d.). Sustainable development. สืบค้น 8 ธันวาคม 2566, จาก https://policy.trade.ec.europa.eu/development-and-sustainability/sustainable-development_en

European Commission, (n.d.). Sustainable development in EU trade agreements. สืบค้น 8 ธันวาคม 2566, จาก https://policy.trade.ec.europa.eu/development-and-sustainability/sustainable-development/sustainable-development-eu-trade-agreements_en

European Union, (n.d.). EU institutions and bodies. สืบค้น 14 ธันวาคม 2566, จาก https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget_en

World Trade Organization, (2023). Figures on Regional Trade Agreements notified to the GATT/WTO and in force. สืบค้น 16 ตุลาคม 2566, จาก <https://rtais.wto.org/UI/publicsummarytable.aspx>

คณะผู้จัดทำ

รายงานบทวิเคราะห์ผลการจัดทำสัญญาการค้าเสรี
ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการแรงงานระหว่างประเทศ
ไตรมาสที่ 4/2566 (ตุลาคม - ธันวาคม 2566)

ที่ปรึกษา

ปลัดกระทรวงแรงงาน

รองปลัดกระทรวงแรงงาน

กองบรรณาธิการ/คณะผู้จัดทำ

นางสาวสุกัญญา ดมยา

ผู้อำนวยการกองเศรษฐกิจการแรงงาน

นางสาวสุรีย์พร ทัพภสุต

ผู้อำนวยการกลุ่มงานนโยบายเศรษฐกิจ
การแรงงานระหว่างประเทศ

นายเทพบดี

แลกันทะ

นางสาวพิมพ์นิภา

ทวีรนวิริยา

นายพีรนนท์

สุวรรณมณี

นายอนุภาพ

วิสันเทียะ

นางสาวปิยนุช

บทมาตย์

นางสาวสุภาวดี

นุตะภิบาล

